

ВЧИМОСЯ ЗАПИТУВАТИ

(про щорічний Навчально-методичний семінар з історії Голокосту та викладання цієї теми, що відбувся 4-6 червня у м. Хмельницький)

Сьомий навчально-методичний семінар з проблематики дослідження та викладання історії Голокосту в Європі та Україні, який Український центр вивчення історії Голокосту провів 4-6 червня в місті Хмельницький, мав статус міжнародного. Адже організовано його було за підтримки посольств Французької республіки, Федеративної Республіки Німеччина та Держави Ізраїль в Україні, а лекторами виступили українські та французькі науковці.

Цьогоріч традиційний для УЦВІГ захід зібрав освітян з 14 областей країни. Семінар відбувався на базі й у співпраці з НВК № 10 м. Хмельницький (директор Святослав Ратушняк), і це партнерство ще раз засвідчило орієнтацію таких форумів передовсім на аудиторію шкільних учителів.

З кожним роком зростає рівень попередньої підготовки освітян, що беруть участь у щорічних семінарах Центру, глибшою стає їхня «зануреність» у тему. Тож якщо перші такі семінари починалися для українських учителів, так би мовити, «з чистого аркуша», то десятирічний досвід роботи УЦВІГ на науковому, освітньому, просвітницькому й громадському полі України дав змогу перейти від суто фактологічних аспектів теми до її аксіологічного навантаження та інших – глибших і розгалуженіших – способів її осягнення. Це впливає і на тематичне насичення семінарів, і на нюансування всередині лекційного та тренінгового матеріалу, і на стиль ведення дискусій. Таке спостереження характеризує й три дні цікавої та плідної праці у Хмельницькому.

У лекційній та дискусійній частинах семінару було порушено й обговорено різноманітні аспекти минувшини єврейства та історії Голокосту в контексті національної історії України й всесвітньої історії. Саме цей контекст забезпечує унікальність та водночас універсальність теми і виводить студії на власне науковий фаховий рівень.

Лекторами виступили д-р Анатолій Подольський (директор УЦВІГ), професор Сорбони д-р Філіпп Букара (Меморіал Шоа в Парижі), а також Віталій Нахманович (провідний науковий співробітник Музею історії Києва, відповідальний секретар Громадського комітету вшанування пам'яті жертв Бабиного Яру) і Михайло Тяглий (редактор часопису «Голокост і сучасність», УЦВІГ).

Окрім власне ретроспективних історичних та історіографічних аспектів теми, чимало уваги було приділено проблемам ідеології (юдофобія, антисемітизм, націонал-соціалізм тощо). Концептуально насиченою видалася подіумна дискусія стосовно термінів «Голокост» та «геноцид». Також учасники семінару мали можливість порівняти здійснення людиноненависницької політики щодо євреїв загалом в Європі та в Україні зокрема, стратегії виживання євреїв на прикладах Франції та України, концепції збереження історичної пам'яті про Катастрофу в країнах Східної Європи та на українських теренах. І це лише деякі штрихи до почутого, побаченого, осмисленого...

Лекції доповнилися методичними практикумами, на яких було запропоновано викладати і вивчати проблематику Голокосту і як свого роду самодостатню тему, і як інструмент для виховання толерантності, протидії ксенофобії, расизму, антисемітизму, дискримінації тощо.

Прикметно, що під час семінару самі його учасники неодноразово наголошували на важливості міждисциплінарного підходу при викладанні теми, яка, власне, дає широкі можливості для цього. Саме в такому річищі ціннісний підхід до осмислення трагедій минулого стає більш виразним і дозволяє сподіватися на засвоєння винесених (чи відкриття ще досі не винесених) з них уроків.

Традиційно важливим для подібних семінарів є також звернення до краєзнавчої тематики. У кожному місті, де щорічно відбувається семінар, зазвичай проводиться екскурсія місцями єврейської історії та Голокосту. У Хмельницькому вона мала назву

«Проскурів єврейський». Керівник сектору культурно-просвітницької роботи Хмельницького обласного благодійного фонду «Хесед БЕШТ» Надія Уфимцева ознайомила гостей міста з багатою культурною історичною спадщиною проскурівського єврейства, а також із трагічними сторінками минувшини євреїв колишнього Проскурова і формами меморіалізації історії міста. І меморіал жертвам зловісно знаменитого проскурівського погрому 1919 року, і пам'ятник жертвам політичних репресій, і меморіал пам'яті жертв Голокосту, що наразі створюється, і відповідний музей унаочнювали події минулого. Як, до слова, і розгорнуті для учасників семінару в НВК № 10 експозиції – про Голокост у краї (підготовлена фондом «Хесед БЕШТ») і про долю українських оstarбайтерів (виставка працює в рамках українсько-німецького учнівського пошукового проекту НВК № 10). Це вкотре засвідчило, що чужого болю не буває. До того ж у методології дослідження історії Голокосту та історії оstarбайтерів чимало спільного.

Окрім науково-методичної цінності семінару, варті уваги й деякі його, так би мовити, супровідні моменти. Певно, варто всерйоз поміркувати над роботою не лише з освітянською, але й з іншими цільовими групами (державні службовці, журналісти, музейні працівники, громадські організації тощо). Їм стали б у пригоді знання й роздуми від таких семінарів. І певний досвід діяльності в цьому напрямку УЦВІГ уже має. Актуальність тематики семінарів Центру доводить їхню важливість також і в подальшому поступі громадянського суспільства в Україні, який здійснюється загалом хаотичними кроками і поки що по надто крихкому суспільному полю. Безумовно, тут аж ніяк не йдеться про політизацію історичних досліджень. Скоріше – про наукову протидію бюрократизації та політизації історії. Зрештою, не зайвою бачилася б і більша присутність в інформаційному полі країни. Просвітництво і популяризація рано чи пізно приносять суспільству користь. До речі, організатори і учасники цього річного семінару прокоментували його роботу для місцевих ЗМІ та навіть встигли на прямий ефір на обласному державному телебаченні.

Найголовніше, що після семінару дослідницька та педагогічна справа його учасників не втамувалася. Як зазначила одна з колег, інформації побільшало – побільшало й запитань. Вони виникають і виникатимуть. Треба лише хотіти і вміти запитувати історію. А це засвідчує, що історія – справа жива. Вона на правду адресована живим і ненародженим.

*Микола Тімков,
учитель історії НВК № 10
м. Хмельницький*